

यो ह हस्पतिर्हतीनां प्रजि धन्ती त्रिता वत्र यस्त्रिदं गो रत्वा
स्तोमो पृथिव्य एण अयतां वैश्व देवाग्निर्मारुते इ उक्ते अ
यथा ये तम भिता एण शाघारै वने सामनी पतिष्ठित्वा अं ॥ ११
अयं परो हरि केशः सूर्यरश्मिस्तत्परथ गृत्सश्चरथे जाश्च
सेनानी आमरोपे । पुञ्जिकस्थाना च कानुस्थला चाप्सरः
सौ दक्षा कः पशवो हतिः पौरुषेयो वधः प्रहे ॥ १२ ॥ अ
यं दक्षिणा विश्वकर्मा तत्परथ स्वनश्चरथे चित्रश्चसे

नानीग्रामरोपो॥मेनकाचसहजन्माचाप्सरसोयातुधा
 नाहेतिरक्षाणंसिःप्रहे०॥१३॥अयंपश्चादिव्यवचा
 त्तत्पार्थपोतश्चासमर्थश्चसेनानीग्रामरोपो॥प्रसो
 चत्रीचानुसोचत्रीचाप्सरसोव्याघ्राहेतिःसर्पःप्रहे०
 १४॥अयमुत्तरात्सयदसूक्तस्युताक्ष्यश्चारिष्टनेमि
 श्वसेनानीग्रामरोपो॥विश्वाचीचद्युताचीचाप्सरसा
 वायोहेतिर्वीतःप्रहे०॥१५॥अयमुपर्य्यावाय्वसूक्तस्यसे

नृजिचक्षुषेराश्वसेनानीग्रामरोपो॥उर्ध्वशीचपूर्वचित्री
 चाप्सरसाववसूर्जहेतिविद्युत्प्रहेतिस्तोभ्योनमो॥१६॥
 मन्त्रोक्तादेवाद्यंदाणंसिवेदात्रायअप्सरसस्तप्यन्तु
 ॐसप्तत्रायःषतिहिताःशरिरिसप्तक्षत्रिसदमषमा
 दैर्म्॥सप्तापःस्वर्पजोलोकमीयुस्तत्रजागृताः॥प्रस्वप्न
 जोसत्रंसदौचदेवो॥मन्त्रोक्तासप्तत्रायस्तप्यन्तु॥०
 चतुर्भिस्तप्यन्तेहन्त्रीः श्रीसम्यक्त१६४२आवराभुक्तः१५

श्रीगणेशायनमः॥ अद्येत्यादिप्रयोगं कृत्वा॥ अथातो नित्य
 स्नानं नद्यादौ मृदगोमयकुशतिलसुमनसश्चाहमोदकां
 तंगत्वा शुचौ देशे संस्थाप्य॥ प्रक्षाल्य पाणि पादौ॥ कुशोपग्र
 हो वक्षशिखीयज्ञोपवीत्पाचम्य॥१॥ उरुर्दं हीति तोय मामं
 त्र॥ उरुर्दं हिराजावरुणाश्रुकारु॥ सूर्याय पन्थामन्वेत वा
 उ॥ अपरे पादा प्रतिधातवे कर्तुताप वक्ता हृदया विधाश्च
 त॥ नमो वरुणाया भिरितो वरुणास्य पाशः॥१॥ आववर्त्त

ये घेतेशानमिति॥ येतेशानं वरुणां ये सहस्रं यज्ञियाः पाशा
 वितता महान्तः॥ तेभिर्नो अघसवितोथ विष्णुर्विश्वे मुंचं
 नु मरुतः स्वर्काः॥२॥ सुमित्रियानः॥ इत्यपौ॥ अलिमादायः॥
 सुमित्रियानः प्राप्योषधयः सन्तु दुर्मित्रियास्तस्मै सन्तु
 योऽस्मान्देषियश्च वयद्विषाः॥३॥ कटि वल्ली॥ उरु जेघे
 चारो॥ करो॥ मृदारित्रिस्त्रि॥ प्रक्षाल्याऽचम्य॥ नमस्यो
 दकमालभेत्॥ अङ्गानि मृदेदं विष्णुरिति॥ इदं विष्णुर्वि

श्रीः

१

चक्रमेतेष्वानिदधेप्रदम् ॥ समूहमस्यपार्थं सुरे ॥ ४ ॥ अ
श्वक्रान्ते रथक्रान्ते विष्णुक्रान्ते वसुन्धरे ॥ मृत्तिके हरमेपा
पंयन्मया दुष्कान्तं दत्तम् ॥ ५ ॥ उक्तं तासिवराहेण कृष्णेन श
वाहुना त्वया हतेन पापेन सर्व पापेषु मुच्यते ॥ गोमयेन
विलिप्तयेत् ॥ यन्मेरो गंवशो कंचनमेदहतु गोमयः ॥ गो
मयेन तु यः स्नायात्पूजः सम्यक् स भवेत् ॥ अग्रमग्रं अग्रं
नीनां श्लोषधीनां रसं वने ॥ तासां मृषभपत्नीनां पवित्रं का

शः
१

श्रीः

२

यशो धनम् ॥ मानं स्तोकेतनयेमानः ॥ आयुषिमानो गोषुमा
नो अश्वेषु रीरिषः ॥ मानो धीरान्नुदभाविनो वधीर्हविषमन्तः
सदमित्वाहवामहे ॥ ततोऽभिषिञ्चेत् ॥ इममेति ॥ इममेव
हराश्रुधी हवमद्याचम्युडय ॥ त्वामेव स्युराचको ॥ तत्त्वा
यामि बलराणा वन्दमानस्तदाशस्ते यजमानो हविर्भिः ॥ अहे
डमानो वरुणा हवोऽध्वरुस्यटं ॥ समान आयुः प्रमोषीः ॥ २ ॥
त्वन्नो अग्ने वरुणा स्पविदानीव स्य हेडो ॥ अवयासि सीष्टाः

यजिद्योवक्तिनमः शोशुचानोविश्वादेष्टां सिपनुमु
 ग्ध्यामत्त॥३॥ सत्वन्नोअग्नेवमोभवोतीनेदिष्टोअस्याउ
 धशोवुष्टो॥४॥ प्रवयश्वनोवरुणादं॥ रागोधीहिमृडीकर्टं
 सुहवोनरधि॥५॥ मापः नापोनोवधीहिर्टंसीदीमो
 राजस्ततोवरुणानोमुञ्च॥ यदाहरघ्नाशतिवरुणोतिश
 पामहेततोवरुणानोमुञ्च॥५॥ उदुत्तसंवरुणापाशमस
 दवाधमंविमध्यमर्टं॥ अथाय॥ अथावयमादि त्वं व्रजे

श्री तवानागसोऽअदितयेत्यामर्द॥ मुञ्चतुमाशपथ्यादथो
 २ बरुणापादुत॥ अथोयमस्यपद्मीः स्यात्सर्वरमादेवकिल्वि
 सात्॥१॥ प्रवभृथानिचुं पुरा॥ निचेरुरसिनिचुं पुरा॥ अ
 वदेवैर्देवकृतमेनायासिखमवमन्त्रैर्मर्त्यकृतंपुरुराक्षो
 देवरिषस्याहि॥१॥ निमज्जोमज्जपाऽचम्य॥ दभैः पावयेत्
 ति॥ प्रापोहिष्टेतिस्तुभिः॥ प्रापोहिष्टामयोभुवस्तानकृज्जे
 दधातनामहेरणायचक्षसे॥१॥ योक्ः शिवजमोरसस्त

३॥
 २

स्यभाजयते हनः उरातीरिवमानरः॥२॥ तस्मात्प्ररङ्गना
मवोयस्य क्षयाय जिन्वथ आपो जनयथा चनः॥३॥
इदमापुष्वहता वधं चमलं चयतः यच्चोभिदुद्रोहानृ
तं यच्चोपेन्द्रभीहुरासुः॥ आपो मातस्मादेनशः पवमा
नश्चमुञ्च॥४॥ हविष्मतीरिमात्प्रपो हविष्मात्प्रविवा
सति॥ हविष्मादेवोत्प्रधुरो हविष्मात्प्रस्तुसूर्यः॥५॥ दे
वीरापोत्प्रपानपाद्योवः कुर्मिहविष्मद्विद्यावान्

मुदितः तद्येवेभ्यो देवत्रादत्तशुक्रपेभ्यो येसां भागस्थ
खाहा॥६॥ कार्ष्णिर्सिसमुद्रस्पत्वाक्षित्पाउन्नयामि॥
समापोत्प्रधिरमतसमोषधीः भिरोषधीः॥७॥ अणो
देवामधुमती रगृभ्णानृज्जस्वती राजस्वश्चितानः॥
याभिर्मित्रावरणा वभ्यधि चन्त्याभिरीन्द्रमनयन्नप
रातीः॥८॥ द्रुपदादिवमुमुवानः खिन्नः स्नातो वल्गादि
व॥ पूतं पवित्रं वाजपमापः शुन्धन्तुमनसः॥९॥ शन्नो

श्रीः देवीरभिष्टयः प्राप्तिं भवन्तु पीजये ॥ शंख्योरभिस्रवन्तु नः
 ३१ ॥ १० ॥ प्रपाणं रसमुदयदार्ढं सूर्ये सन्नर्दं समाहिनी
 प्रपाणं रसस्य योरससं द्योग्दहामुत्तममुपयामः
 गृहीतो सीन्नायन्वाजुष्टं गृह्णामेष्टयेनिरिन्नाय
 त्वाजुष्टं तमम् ॥ ११ ॥ प्रपो देवीरूपस्य जमधुमतीरयक्ष्मा
 यप्रजाभः तासां मास्थाना दुज्जिहता मोषधयः सू

शः
 ३

४ पिप्पलाः ॥ १२ ॥ पुनर्नुमेति नवदंभिः ॥ पुनर्नुमापितरः सा
 म्पासः पुनर्नुमापितामहाः पुनर्नुप्रपितामहाः पवि
 त्रेण शानायुषा विश्वमायुधैरक्ष्वै ॥ १३ ॥ अग्न्यायूः ॥
 विषवसः प्रासूवोऽनीयं वनः ॥ प्रोवाधस्वदुहनाम्
 ॥ १४ ॥ पुनर्नुमादेव जनापुनर्नुमनसाधियः ॥ पुनर्नुविश्व
 भूतानि जातवेदः पुनीहिमा ॥ १५ ॥ पवित्रेण पुनीहिमा
 अन्तेरा देवदीधत्तः ॥ अन्ते कत्वा कर्तुं रनु ॥ १६ ॥ दयते

पवित्रं मर्चिष्यं विवर्तमानं ॥ वसन्तेन पुनानुमा ॥ ७ ॥
 पवमानः सोऽअधनः पवित्रेण विवर्धराः ॥ यः पोता
 स पुनानुमा ॥ ८ ॥ उभाभ्यां देवसवितः पवित्रेण सवेन
 च ॥ मां पुनीहि विश्वतः ॥ ९ ॥ त्वेदेवी पुनीतीः देव्यागा
 धत्वा मिमाव ह्यस्तनो घीत पृष्टाः ॥ तयामदन्तः सध
 मा देवु ब्रह्मणोऽस्या मपत्तयोरथीरगा मृ ॥ २० ॥ ये सम
 मानाः समनसः पितरो यमराज्ये ॥ ते आ लोकः रक्ष्वा

श्रीः नमो यज्ञो देवसु कल्पताम ॥ २१ ॥ ॐ भूः तत्सवितुर्वरे
 ४ रापे ॥ चित्पतिर्मा पुनात्वहिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य र
 त्रिमभिः तस्यते पवित्रपते पवित्रपूतस्य यत्कामः पुने
 नतच्छेकेयम् ॥ १ ॥ ॐ भुवः भर्गो देवस्य धीमहि वाक्
 पतिर्मा पुनात्वहिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः
 तस्यते ॥ २ ॥ ॐ स्वः धियो यो नः प्रचोदयात् देवीमा
 सविता पुनात्वहिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः

४

तस्य ते पवित्रं पते पवित्रं पूतस्य या कामः पुने न त छे के यम्
 ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवित्रुर्व रेणं भर्गो देवस्य धीमहि धि
 यो योनः प्रचोदयात् ॥ चित्पतिर्मा पुनातु धाक् पतिर्मा
 पुनातु देवो मा सविता पुनात्वदि देरा पवित्रेरा सूर्यस्य
 रश्मिभिः ॥ तस्य ते ० ॥ ॐ भूः पुनातु ॥ ॐ भुवः पुनातु ॥
 ॐ स्वः पुनातु ॥ ॐ महः पुनातु ॥ ॐ अनः पुनातु ॥ ॐ तपः
 पुनातु ॥ ॐ सः पुनातु ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवि ० पु तातु ॥

1191

三才圖會

यज्जागतेतोदूरमुदेतिदेवन्तदुत्तुप्रत्यतथैवेति॥दूरं०म
 ३ उभोतिषा० उभोतिरेकन्तमेमनः शिवसंकल्पमस्तु॥१॥
 येनकर्मापपशोमरागिषिरागो यज्ञे क्वन्तिविदधेसु
 धीराः॥ यदपूर्वव्यक्षमन्तः प्रजानाजन्मेमनः शिव
 संकल्पमस्तु॥२॥ यत्प्रज्ञानमुत्तचेतो धृतिश्चयज्यो
 तिरंतरमृतं प्रजासुः॥ यस्मान्नन्तते किञ्चनः प्रजानाज
 न्मेमनः शिवसंकल्पमस्तु॥३॥ ॥ ॥ ॥ ॥

ॐ चादुभोजगतीवाविजगत्पाञ्चकममृकसमाहुक्तः
 भुक्तासंप्रदराः संप्रदशाद्वैरुपंजमदग्निजाभिः प्रजा
 पती गृहीतया त्वयान्वक्षुर्गृह्णामि प्रजाभ्यः॥३॥ इयं
 मुक्ता नृवत्तास्य श्रीनृटं० सोवटं० शरद्वे अनुष्टुप्श
 रद्यनुष्टुभमृडमैडा न्मथीन एकविटं० शः एकविटं०
 शादैराजं विश्वामित्रजाभिः प्रजापति गृहीतया त्वया
 श्रीनृगृह्णामि प्रजाभ्यः॥४॥ इयमुपीरमनितस्येवा

३
 श्यात्पाहेमन्त्रोवाच्यः पङ्क्तिर्हेमन्त्रिः पङ्क्तेनि धनवंति
 धनवंतः ३ प्राग्रयणार्थं आग्रयणाच्चिरात्वावन्त्रयस्त्रि
 र्दं शाभ्यां ॥ शांकरैर्वन्तं विश्वकर्माभिः प्रजापति
 गृहीतया त्वया वाचं गृह्णामि प्रजाभ्यो लोकं ता इन्द्र
 ॥ ५ ॥ मन्त्रोक्ताः स यस्तु पन्तु ॥ मन्त्रैर्वाभ्यां च सूर्यो
 र्देः सूर्यावयः प्रजापतिश्चन्द्रः क्षत्रं वयो मर्यदेवं चन्द्रो
 विष्टो भो धयोधिपतिश्चन्द्रो विश्वकर्मावयः परमेश्वर

२
 चन्द्रो वत्सो वयो विवर्तं चन्द्रो विष्टिर्वयो विशालं चन्द्रः सु
 र्यो वयस्तं चन्द्रो व्याघ्रावयो नाधरं चन्द्रः सिद्धो व
 यश्चन्द्रो चन्द्रः पशुवा इवो हती चन्द्रो उक्षावयः क
 कुचन्द्रो मयभो वयः सतो हती चन्द्रो नृवान्वयः ॥ १ ॥
 अनृवान्वयः पङ्क्तिश्चन्द्रो धेनुर्वयो जगती चन्द्रो अ
 विर्वयोऽसि चन्द्रो विशदं चन्द्रः पञ्चाविर्वयो गाय
 त्री चन्द्रो त्रिवत्सो वय उष्टिक चन्द्रो सूर्यो वा इवो नृ

धृष्टदोदिन्यवाइयो लोकनाइन्द्रम् ॥ मन्त्रोक्ता
छन्दार्त्तं सिन्धुवयस्यपुत्र ॥ ३० ॥ माछन्दः प्रमाछन्दः
यतिमाचन्दो अस्त्रीवयःछन्दः पंक्तिःछन्दः उद्दिम
कछन्दो हरतीछन्दो नुष्टुछन्दो विराट्छन्दो गायत्री
छन्दस्त्रिष्टुछन्दोजगतीछन्दः ॥ १ ॥ पृथिवीछन्दो
त्रिरिक्षंछन्दो द्यौःछन्दः समाछन्दो नक्षत्राणिछन्दो
॥ वाक्छन्दो मनःछन्दः क्षयिछन्दो हिरण्यंछन्दो

गोःछन्दोजाछन्दोऽक्छन्दः ॥ २ ॥ अग्निदेवता वातो देव
ता सूर्यो देवता चन्द्रमा देवता वसवो देवता रुद्रो देवता दि
त्या देवता मरुतो देवता विश्वे देवा देवता इन्द्रो देवता
द्रो देवता वरुणो देवता ॥ ३ ॥ मन्त्रोक्ता छन्दार्त्तं सिन्धुवयस्य
सर्वसोऽमाभिर्मन्त्रैः ॥ एवञ्छन्दो वरिवञ्छन्दः शंभूञ्छ
न्दः परिभूञ्छन्द आछुछन्दो मनःछन्दो व्यञ्छन्दः २
सिन्धुञ्छन्दः समुद्रञ्छन्दः सरिञ्छन्दः ककड्छन्दस्त्रिक

कुम्भरुः कायं चन्दो अंककुम्भरुः दोक्षरपंक्तिश्चन्दः
पदपंक्तिश्चन्दो विद्यारपंक्तिश्चन्दः क्षुरोभ्रश्चन्दः
आक्षुचन्दः प्रक्षुचन्दः ॥ १॥ आक्षुचन्दः प्रक्षुचन्दः सं
यक्षुचन्दो वियक्षुचन्दो हरक्षुचन्दो रथक्षुचन्दो निवाय
श्चन्दो विवक्षुचन्दो गिरश्चन्दो भ्रजश्चन्दः ॥ १॥
सुक्षुचन्दो नुक्षुचन्दो रवश्चन्दो वरिष्ठश्चन्दो वयश्च

चो वयश्चन्दो विष्यक्षुचन्दो विशालक्षुचन्दो दिक्षु
चो दूरोहक्षुचन्दो अंकां कक्षुचन्दः ॥ २॥ रश्मिनास
आयसत्संजिन्वप्रेतिना धर्मणा धर्मजिन्वा विष्णादि
वादिवंजिन्वसंधिना त्रिदशेणा त्रिदशंजिन्वप्रतिधि
ना पृथिव्या पृथिवीजिन्वविष्टंभेन दृष्ट्या दृष्टंजिन्व
प्रवयाहृर्जिन्वानुयास्यारात्रीजिन्वोशिजावसू
जिन्वप्रकोतेनादित्येभ्यः प्रादित्यां जिन्वतनुनायः

॥३॥ तनु नारायस्योषेणारायस्योमंजिचसर्द० संधे
राशुतायश्रुतंजिचेडेनोःषधीभिरोषधीजिचो
जेमेनजनूपेसुतुतेनैमिस्तनुमिस्तनूजिचयोध
साधीजेनाधीजिचामिजितांजेजसानेजोजिच॥४॥
प्रतिपदसिः प्रतिपदेत्वानुपदस्यनुपदेत्वासंपदसिः
संपदेत्वानेजोसितेजसेत्वाविष्टदसि॥५॥ विष्टदसि
त्रिष्टनेत्वाप्रष्टदसिप्रष्टनेत्वाविष्टदसिविष्टनेत्वा॥६॥

[illegible]

वेसंविदुनानाकस्यपृष्ठेस्वर्गलोकेयजमानंचसाद
यन्तु॥१॥वि॥३॥सिदक्षिणादिगुप्राप्तेदेवाऽधिपत
यइन्द्रोहेतीनांप्रतिधर्त्रीपंचदशस्त्वोमःपृथि
व्या॥१॥अथतु॥प्रउगमुक्थमव्यथायेस्तभ्रातुहह
सामप्रतिष्ठित्पां॥३॥अन्तरिक्षाभ्यायस्त्वापथमजादेवे
देवेषुदिवोमात्रयावरिमा॥०॥॥॥संभ्राडसिप्रति
चिद्विगादितास्तेदेवाऽधिपतयोवरुणोहेतीनांप्रति

धर्त्रीसंप्रदशस्त्वोमःपृथिव्या॥१॥अथतुमरुती॥१॥
यमुक्थमव्यथायेस्तभ्रातुवेरुपृष्ठे॥सामप्रतिष्ठि
त्पां॥३॥अन्त॥॥स्व॥३॥स्युदिचिदिङ्मरुतेदेवाऽधि
पतयः॥सोमोहेतीनांप्रतिधर्त्रीकविर्दशस्त्वा
स्तोमःपृथिव्या॥१॥अथतु॥निष्केवल्गमुक्थमव्य
थायेस्तभ्रातुवेराजर्द॥सामप्रतिष्ठित्पां॥१॥॥॥
अधिपतयसिहृतीगदिविभवेतेदेवाऽधिपत